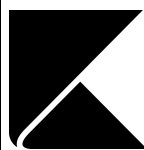

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma

Riikka Leiniäinen

SOINTUHARJOITUKSIA SAKSOFONISTEILLE

Opinnäytetyö
Lokakuu 2018

Karelia
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2018
Musiikin koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Riikka Leiniäinen

Nimeke
Sointuharjoituksia saksofonisteille

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä käydään läpi sointuja ja sointuharjoituksia, joista on hyötyä niin aloittavalle kuin pidemmällä oleville klassisen taustan omaaville saksofonisteille. Tarkoituksena on tuoda mahdollisimman yksinkertainen ja käytännönläheinen tapa käsitellä sointuharjoituksia omassa harjoittelurutiinissa.

Opinnäytetyön pohjana käytän harjoitusmateriaalejani sekä omaa harjoitteluprosessia sointujen parissa. Käyn läpi työssäni niitä harjoituksia, jotka olen kokenut hyödylliseksi siirtyessäni jazz –musiikin pariin.

Opinnäytetyössä käytettävien sointujen laajuus on rajattu kolmi- ja nelisointuihin, joista soittaja voi itse laajentaa isompiin sointuihin halutessaan.

Perinteisten sointuharjoitusten lisäksi opinnäytetyössä on hyödynnetty jazz-standardeja sekä saksofonistien sooloja.

Opinnäytetyö on rajattu klassisten saksofonistien näkökulmaan, mutta sointuharjoituksia voi soittaa millä instrumentilla tahansa.

Kieli
Suomi

Sivuja
23

Asiasanat
saksofoni, soinnut, jazz, murtosoinnut

THESIS
October 2018
All Degree Programmes

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Riikka Leiniäinen

Title
Chord exercises for saxophone players

Abstract

This thesis introduces chords and shows how to practice them, whether you're a beginner or an advanced saxophone player. The exercises displayed in the thesis are directed especially towards saxophonists, who have started with classical saxophone and want to develop skills in jazz music. The idea is to show a simple and practical way to deal with chord exercises in one's practice routine.

In my thesis, I use chord practice materials and processes, which I have developed during my career, and shed light on the exercises I have found useful during my transfer from classical to jazz music.

The chords shown in my thesis are limited to triads and seventh chords, but the exercises can easily be applied to larger chords. It is directed towards classical saxophone players, but the chord exercises shown in the thesis can be played with any instrument.

In addition to traditional chord exercises, my thesis utilizes jazz standards and saxophone solos.

Language
Finnish

Pages
23

Keywords
saxophone, chords, jazz, arpeggio

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Työn tarkoitus	5
2.1	Lähtökohdat ja perusta	6
2.2	Sointujen harjoittelu eri musiikkityyleissä.....	7
3	Sointujen perusta ja merkintätavat.....	8
3.1	Sointujen muodostaminen.....	7
3.2	Harjoitusten merkintätavat.....	8
3.3	Kolmimuunteisuus ja harjoitusten fraseeraus.....	9
4	Kolmisointuharjoitukset	10
4.1	Ensiaskleet	11
4.2	Varioiminen	11
4.3	Kokosävelillä ylös ja alas	12
4.4	Kvinttiympyräharjoitus	13
4.5	Harjoittelu kappaleiden mukaan.....	14
4.6	Rytminen varioiminen	15
5	Nelisoiminen	16
5.1	Nelisoimisten laadut.....	16
5.2	Esimerkkejä nelisoimisten varioimisesta.....	18
5.3	Arpeggiot saksofonistien soloissa	20
6	Pohdinta ja yhteenveto.....	22
	Lähteet.....	22

1 Johdanto

Saksofoni tunnetaan jazz-musikissa hienoista improvisoiduista sooloista. Improvisoinnin takana on kuitenkin aina harmonia, jonka mukaan saksofonisti mukailee melodiasa tai soittaa improvisoiden sointujen mukaan. Sointujen hyödyntämisen soolojen soittamisessa voi kuulla esimerkiksi Charlie Parkerin sooloista sekä myös muiden instrumenttien soittajien sooloista.

Koen, että soinnut toimivat eräänlaisena työkaluna saksofonistille soolonrakennukseen ja tekniikan opetteluun. Sointujen harjoittelua voi hyödyntää lämmittelyyn, tekniikkaan sekä soolojen harjoitteluun monipuolisesti. Harmonian tuntemus vie soittotaidot uudelle tasolle.

Olen itse aloittanut klassisella musiikilla ja siirtynyt siitä jazz-musiikin opiskeluun. Jazz-musiikkia opiskellessani olen havainnut kuinka tärkeäksi rutiininomainen sointujen harjoittelu on muodostunut. Soitan opinnäytetyön kirjoitushetkellä myös klassista musiikkia konservatoriolla ja olen huomannut sointujen harjoittelun olevan avuksi myös klassisessa musiikissa.

Mielestäni sointujen harjoittelu kuuluu ehdottomasti saksofonin soittamiseen sekä tekniikan ja teorian tuntemuksen ylläpitämiseen. Koen, että musiikista saa irti soittajana kokonaisvaltaisemmin tuntemalla harmoniaa ja taustaa joita kappaleissa soitetaan, eikä vain keskittymällä omaan solistiseen osaan.

2 Työn tarkoitus

2.1 Lähtökohdat ja tarkoitus

Opinnäytetyöni tarkoitus on kehittää sopivia ja monipuolisia sointuharjoituksia, jotka sopivat harjoittelurutiiniksi jazz-musiikista ja harmoniasta kiinnostuneille,

etenkin klassisen taustan omaaville muusikoille. Tarkoitukseni on myös luoda materiaalia, josta on hyötyä itselleni saksofoninsoitonopettajana toimiessani.

Harjoitukset koostuvat perinteisimmissä duurin ja mollin kolmi- sekä nelisointuharjoituksista, joita lukijan on helppo lähteä myös itse muokkaamaan omanlaiseksi harjoitukseksi. Opinnäytetyöni tarkoitus ei ole antaa pelkkiä valmiita harjoituksia, vaan aktivoida soittaja keksimään ja kehittämään niitä omaan harjoittelurutiiniin sopivaksi.

Olen käyttänyt kaikkia opinnäytetyöni harjoituksia omassa harjoittelurutiinissa ja kokenut ne soittotekniikan kannalta kehittäviksi. Opinnäytetyöni harjoitukset ovat kehittäneet minua hahmottamaan sointujen harjoittelua uudestaan ja muokkaamaan harjoituksia helpommin omaksuttaviksi. Olen koonnut harjoitukset omien harjoittelurutiinieni lisäksi erilaisista jazz-musiikkia käsittelevistä kirjoista, soveltaen ja lisäten oman mausteeni niihin.

Sointuja ja improvisointia käsittelevät kirjat ovat enimmäkseen englanninkielisiä. Haluan luoda sointujen harjoittelulle mahdollisimman matalan kynnyksen ja tuoda suomenkielistä sekä helppolukuista materiaalia niin omaan opetukseen, muille pedagogeille kuin muusikon aluillekin.

Opinnäytetyöni koostuu pitkälti mekaanisista sointuharjoituksista, jotka lisäävät soittotekniikkaa. Olen kuitenkin ottanut muutaman käytännön esimerkin sointujen soveltamisesta soolon soittamisessa, jotka antavat hyvän katsauksen klassiselle muusikolle sointujen hyödyntämistä improvisoinnissa.

2.1 Sointujen harjoitleminen eri musiikkityyleissä

Kokemani mukaan klassisessa musiikissa sointuja ei harjoitella yhtä aktiivisesti kuin jazz-musiikissa. Opiskellessani syksyllä 2017 klassista musiikkia havaitsin, että sointujen soittaminen saksofonin instrumenttiopinnoissa jää suhteellisen vähälle huomiolle. Teknisessä osaamisessani minun piti osata dominanttiseptimisoinnut perusmuodossaan, esimerkiksi (A-C#-E-G).

Harjoitukset soitettiin niin ylös ja alas kuin saksofonilla on mahdollista soittaa. Mitään erilaisia harjoituksia sointuihin liittyen ei tarvinnut osata.

Jazz-musiikissa sointujen harjoittelu ei jää perusmuotoisen soinnun harjoitteluun, vaan sointuja yritetään käsitellä mahdollisimman monipuolisesti, lähtien mistä tahansa soinnun äänestä. Jazz-musiikissa sointuharjoituksia kutsutaan arpeggioiksi eli murtosoinnuiksi, jolloin soinnun sävelet soitetaan peräkkäin. (Heikkilä & Halkosalmi 2008, 151.)

Klassisessa musiikissa arpeggiot taas käsitetään enemmän teknisinä harjoituksina jousisoittajille, jotka harjoittelevat intonaatiota ja tekniikkaa (Wikipedia 2018). Toki jazz-musiikissakin voidaan harjoitella sointuja vain teknisenä harjoituksena, mutta harjoitukset pyritään yhdistämään aina musiikkiin ja työkaluiksi improvisoituihin soolohin.

Improvisoinnin ensimmäinen askel on sointuvaihdosten soittaminen. Arpeggiomuotoinen harjoittelu antaa eväitä ja työkaluja selvittää läpi erilaisten harmonisten muutosten. Yksi tapa soolojen harjoitteluun onkin mahdollisimman monipuolinen sointujen soittaminen vaikka taustanauhan tai metronomin kanssa, soittoharjoitusten monipuolistamisen vuoksi.

3 Sointujen perusta ja merkintätavat

3.1 Sointujen muodostaminen

”Soinnut rakentuvat päällekkäisistä intervaleista joko tersseittäin tai eri intervaleja yhdistelemällä” (Backlund 1983, 9). Soinnut muodostuvat siis usean eri sävelkorkeudella olevan äänen yhteissoinnista. Yleisimpänä pidetään kolmea ääntä, josta tulee sana kolmisointu. (Wikipedia 2018.)

Kolmisointuja on neljää erilaista laatua, sointu voi olla duuri, molli, vähennetty tai ylinouseva. Harjoitusten yksinkertaistamiseksi otetaan aluksi käsittelyyn duuri ja

molli. Kolmisointujen laatuun vaikuttaa se onko perusäänen jälkeen tuleva ääni pieni terssi vai suuri terssi. Terssin jälkeen kolmisoinnussa soitetaan kvintti, joka voidaan ajatella kyseisen asteikon viidentenä sävelenä. (C kolmisointu -> C-Duuri) (ks. nuottiesimerkki 1).

Nuottiesimerkki 1. Kolmisointujen laadut.

Kolmisointuja voi myös muokata ylinouseviksi ja vähennetyiksi soinnuiksi muuttamalla soinnun kvinttia puolissävellaskelta ylöspäin tai alaspäin. Harjoituksissani käytettävät kolmisoinnut ovat perinteisiä duuri/molli-sointuja, mutta halutessaan harjoituksia voi muokata, ja ne toimivat myös muunnetuilla sävelillä.

3.2 Harjoitusten merkintätavat

Käytän harjoituksissani numeroita helpottamaan harjoitusten transponoimisen toiseen sävellajiin. Samalla oppii hahmottamaan musiikin teoriaa sointujen osalta paremmin. Kaikkia harjoituksia ei ole tarkoitus aukikirjoittaa nuoteille, vaan hyödyntää numeroita ja numerosarjoja soinnun vaihtuessa toiseen (ks. nuottiesimerkki 2).

Numeroin sävelet duuriasteikon mukaisesti seuraavanlaisesti:

Nuottiesimerkki 2. Sävelet numeroina.

Sointuharjoittelussa on tärkeää, että kaava pysyy samanlaisena, vaikka sävellaji vaihtuukin. Tarkoitus on kehittää tekniikkaa, muistia ja sointujen hahmottamista, joita pelkästään nuottien lukemisella ei opi.

Jos harjoituksissa halutaan muuttaa säveliä, voidaan muutoksia merkitä joko b-kirjaimella tai #-merkillä. Esimerkiksi molliharjoitukseen terssi merkitään seuraavanlaisesti b3 merkillä (ks. nuottiesimerkki 3). Samalla tavalla voidaan muuttaa esimerkiksi ylennetty kvintti numerolla (#5) tai alennettu kvintti (b5).

Nuottiesimerkki 3. Molliasteikko.

3.3 Kolmimuunteisuus ja harjoitusten fraseeraus

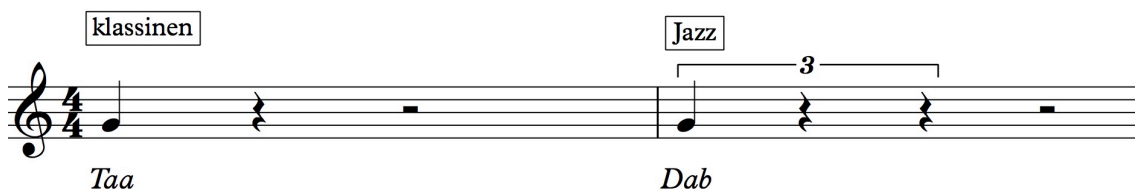
Kaikki opinnäytetyöni harjoitukset on mahdollista soittaa joko suorana tai kolmimuunteisena. Jazz-musiikissa puhutaan usein kolmimuunteisuudesta ja siitä, miten jokin kappale tai harjoitus fraseerataan. Kolmimuunteisuus muodostuu, kun kaksi peräkkäistä kahdeksasosaa soitetaan eri mittaisina, joista ensimmäinen on kaksinkertainen jälkimmäiseen verrattuna (Siba 5.6.2018). Voidaan ajatella ¼-nuotin jakautuminen kolmeen samansuuruiseen osaan, josta ensimmäinen kahdeksasosa vie itselleen kaksi ensimmäistä. (Heikkilä & Halkosalmi 2008, 32.)

Klassiseen musiikkiin verrattuna voidaan kuvitella, että ensimmäisen kahdeksasosan päällä on viiva ja jälkimmäisen päällä piste. Kolmimuunteisuutta on helpompi hahmottaa lausumalla rytmit ääneen, joten havainnollistan pituudet tavuilla Duu ja ba (ks. nuottiesimerkki 4).

Nuottiesimerkki 4. Kolmimuunteisuus.

Pidemmistä aika-arvoista poikkeuksena kannatta huomioda $\frac{1}{4}$ - nuotin pituus soittaessa jazz-musiikkia (ks. nuottiesimerkki 5). Klassisessa musiikissa on tyypillistä, että jokainen nuotti soitetaan täyteen aika-arvoon ja se lausutaan usein *taa*. Jazz-musiikissa neljäsosanuotti soitetaan aina kolmasosan verran lyhyempänä kirjoitetusta nuotista ja se lausutaan *dab*. Neljäsosanuottia pidemmät aika-arvot soitetaan poikkeuksia lukuunottamatta täyteen arvoonsa. (Heikkilä & Halkosalmi, 2008, 32.)

Nuottiesimerkki 5. Neljäsosan pituus.

4 Kolmisointuharjoitukset

4.1 Ensiaskeleet

Harjoituksiin valmistauduttaessa on hyvä kirjoittaa, lausua ja soittaa kaikkia harjoituksia jokaisesta sävellajista sekä muuttaa niitä esimerkiksi duuri kolmisoinnusta duuri nelisoinnuksi tai mollisoinnuiksi. Harjoittelu ei vaadi mitään tiettyä rytmiä, vaan tärkeintä harjoittelussa on toistuvan rutiininin ylläpitäminen ja harjoitellun muodon säilyttäminen kaikissa sävellajissa. (Coker 1970, 3.)

Sointuharjoituksia voi muuttaa sävelten lisäksi myös sointujen järjestystä muuttamalla. Sävelten järjestyksen vaihtoa kutsutaan termillä *permutaatio*, joka tarkoittaa esimerkiksi a-b-c-d soitetaankin järjestyksessä b-d-c-a. (Wikipedia 9.8.2018.) On hyvä harjoitella mahdollisimman monella eri järjestyksellä tai ottaa

mikä tahansa kappale ja harjoitella kappaleen mukaisesti sointukiertoa metronomin tai rumpukoneen avustuksella. Perinteisimpiä variaatioita sointuharjoituksille ovat kromaattisesti ja kokosävelaskelilla liikkuvat harjoitukset.

Ensimmäisessä harjoituksessa tutustutaan perinteiseen kromaattiseen muotoon ja opetellaan uudet merkintätavat harjoittelulle. Harjoituksiin kirjoitetut nuolet ovat soittajan avuksi havainnollistamaan soitetaanko sointu alhaalta ylös vai ylhäältä alas (ks. nuottiesimerkki 6).

Nuottiesimerkki 6. Soinnut kromaattisesti.

Kaava kannattaa vaihtaa harjoitusmielessä myös toisinpäin C alas ja C# ylös ja niin edelleen. Harjoituksen tärkein tehtävä on helpottaa soittajan ideoiden vaihtamista toiseen sävellajiin numeroiden avulla. Harjoituksen voi soittaa myös kaikki soinnut ylöspäin tai kaikki soinnut alaspäin.

4.2 Varioiminen

Varioiminen juontaa juurensa englannin kielen sanasta *variation*, joka tarkoittaa muuntelua tai vaihtelua. Musiikissa varioimisella tarkoitetaan esimerkiksi melodian, rytmin tai motiivin muuntelua, kuitenkin alkuperäistä harjoitusta unohtamatta. Varioimista tapahtuu musiikin tyyliuuntauksista riippumatta niin jazz-musiikissa kuin klassisessa musiikissa (Music theory academy.)

Jazz-musiikissa varioiminen korostuu yhdeksi tärkeimmäksi elementiksi, sillä yhdenkään kappaleen melodia ei ole samanlainen, jos soittaja vaihtuu Charlie Parkerista Dexter Gordoniin. Varioiminen on keskeinen osa improvisointia sekä toimii työkaluna soolojen harjoittelemista varten. Klassisessa musiikissa

puolestaan varioiminen voi tapahtua esimerkiksi sävellyksessä, jossa loppupuolen teema on variaatio pääteemasta.

4.3 Kokosävelillä ylös ja alas

On hyvä tiedostaa, etteivät harjoitukset ole jatkuvasti samanlaisia ja sointuvaihdokset ole aina samalla kaavalla. Varioimalla sointuvahdoksia mahdollisimman monella tapaa oppii kuulemaan samoja ilmiöitä myös kappaleiden sisällä. Ensimmäisessä harjoituksessa kävin läpi kolmisointuja kromaattisesti ja seuraavaksi siirryn kokosävelaskeliin.

Kokosävelaskel tarkoittaa siirtymistä esimerkiksi C säveleestä D säveleen tai alaspäin E sävelestä D:lle. Kokosävelasteikot perustuvat ainoastaan kokosäveliin, eikä muita muistisääntöjä tarvita (ks. nuottiesimerkki 7). Kromaattisesta 12-sävelisestä järjestelmästä johtuen kokosävelasteikoita on kaksi, jotka molemmat jakavat oktaavin kuuteen saman suuruiseen osaan (Siba 2018).

Nuottiesimerkki 7. Kokosävelasteikot.

Harjoitukset on mahdollista aloittaa jokaiselta kokosävelasteikon säveleltä, esimerkiksi E-sävelestä lähtien kokosäveliä ylöspäin ja sävelet pysyvät täysin samana kuin C:stä aloittaessa (ks. nuottiesimerkki 8). Kaikkien sävelten läpikäymiseksi on tärkeää muistaa käydä myös läpi toinen kokosävelasteikko, joka voidaan aloittaa myös jokaiselta asteikon ääneltä. Jokainen harjoitus on myös mahdollista soittaa niin ylös kuin alaspäin ja suunnan voi soittaja päättää itse (ks. nuottiesimerkki 9).

Nuottiesimerkki 8, Kokosävelaskeleet.

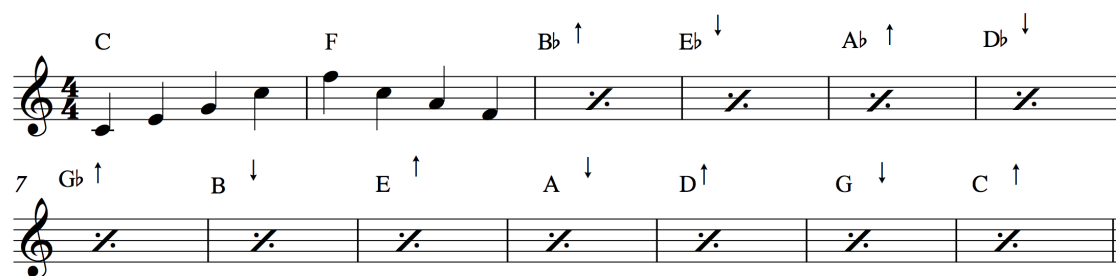

Nuottiesimerkki 9. Kokosävelaskeleet eri suuntiin.

4.4 Kvinttiympyräharjoitus

Kvinttiympyrä on tehokas työväline tekniikkaharjoituksiin. Kvinttiympyräharjoituksella aktivoidaan kuulemaan miltä soinnusta toiseen vaihtaminen käytännössä kuulostaa. Kvinttiympyrää jazz-musiikissa on hyödynnetty esimerkiksi Joseph Kosman tunnetussa sävelmässä Autumn Leaves.

Ympyrää kuljetaan vastapäivään seuraavanlaisesti C-> F -> Bb -> Ab-> Db->Gb->B->E->A->D->G (ks. nuottiesimerkki 10).

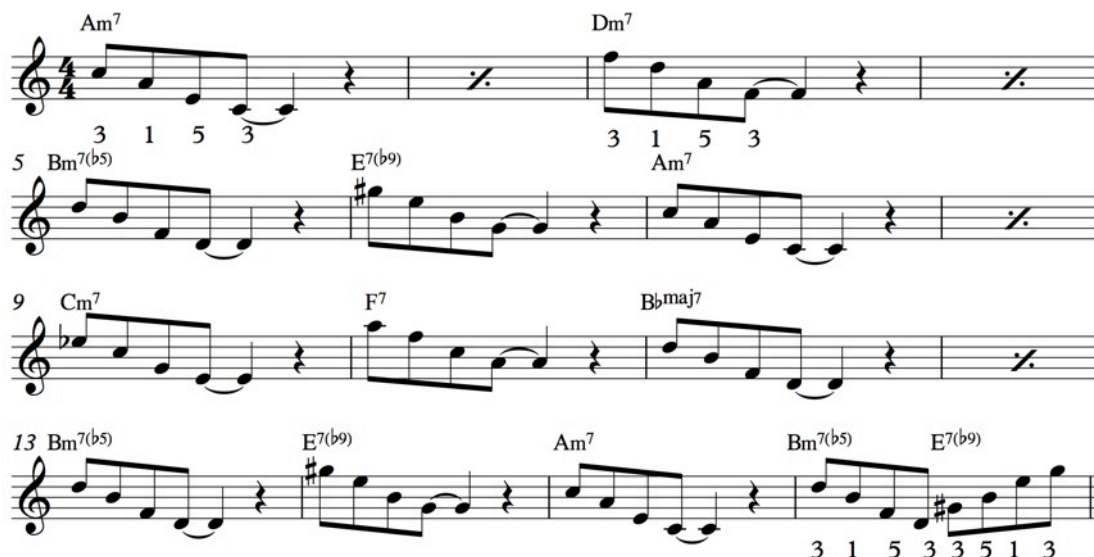
Nuottiesimerkki 10. Kvinttiympyräharjoitus.

Aloitussävelellä ei kvinttiympyräharjoituksessa ole väliä, sillä koko ympyrää kierrettäessä mikään sävellaji ei mene ohi.

4.5 Kappaleiden rakenteen harjoittelu

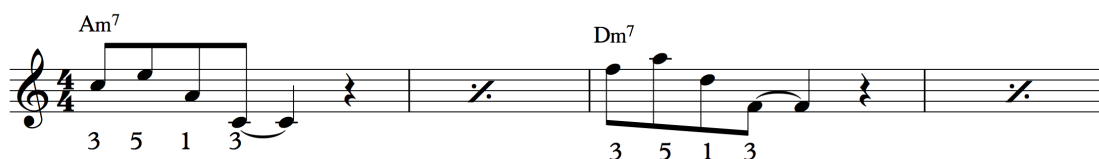
Harjoittelusta saa parhaiten kaiken irti yhdistelemällä monipuolisesti harjoituksia ja keksimällä omia tapoja harjoitella sointuja. Kuitenkin yksi tehokkaimpia tapoja saada tulosta on harjoitella kappaleen harmonian mukaisesti sointuja ja lähteä soittamaan jo ennalta tuttuja sointuja esim. terssistä alkaen. Kappale voi olla mikä tahansa, sillä tärkeintä on vain noudattaa sääntöä, jolla harjoittelet kappaletta.

Seuraavassa harjoituksessa jazz-standardi *Blue Bossa* muutetaan sointuharjoitukseksi, jossa ainoana sääntönä on terssiltä aloittaminen (ks. nuottiesimerkki 11). Esimerkkiharjoituksessa on kaksi sääntöä: terssiltä lähteminen ja alaspäin menevä linja. Harjoituksen voi soittaa myös ylöspäin ja lähteä halutessaan myös kvintiltä.

Nuottiesimerkki 11. Blue Bossa.

Sävelten järjestystä kannattaa muuttaa, kun kappale alkaa tuntua tutulta ja harjoitus alkaa sujua. Improvisoiduissa sooloissa pyritään osoittamaan soittamisen monipuolisuutta eikä soololinjojen ole tarkoitus mennä lineaarisesti pelkästään ylös- tai alaspäin. Seuraavissa esimerkeissä olen havainnollistanut, miten omaa harjoituskaavaa voi muuttaa (ks. nuottiesimerkit 12 ja 13)

Nuottiesimerkki 12. Nelisointujen variointi.

tai sitten näin:

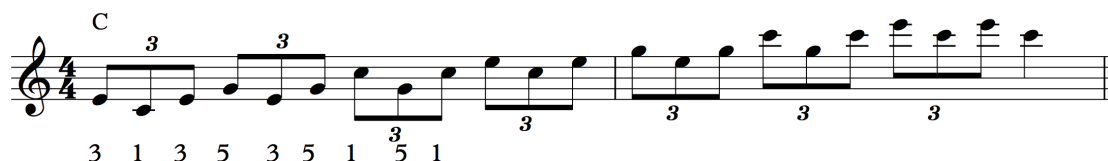
Nuottiesimerkki 13. Nelisointujen variointi 2.

Näiden esimerkkien lisäksi on hyvä luoda omat kaavat, joita noudattaa läpi kappaleiden rakenteiden. Numeroyhdistelmiä voi muuttaa vaikka jokaisessa tahdissa, jos vain itse tietää harjoituksen rakenteen.

4.6 Rytmisen variointi

Puhuttaessa rytmimusiikista ja rytmimusiikin harjoittelumetodeista on vähintäänkin aiheellista ottaa rytmisen variointi mukaan harjoituksiin. Improvisointi voi käsittää myös kappaleen melodian tulkintaa erilaisina rytmisinä variaatioina lisäämällä esimerkiksi korukuvioita. (Tabell 2010, 13.)

Rytmiseen variointiin ei ole yhtä ainoaa sääntöä, vaan tärkeintä on soittaa sointuja mahdollisimman monella eri aika-arvolla sekä eri tahdin osilta. Yksinkertainen rytmisen variointi voi olla esimerkiksi harjoituksen trioleiksi muuttaminen (ks. nuottiesimerkki 14).

Nuottiesimerkki 14. Triolit.

Jazz-musiikille tyypillisiin piirteisiin kuuluu, etteivät kaikkien kappaleiden melodiat ala ensimmäiseltä iskulta tai edes tahtien vahvoilta osilta. Rytmien siirtämistä tahdin eri osille kutsutaan nimellä *rhythmic displacement*. (Siba 6.6.2018). Seuraavan harjoituksen on tarkoitus on hyödyntää rytmisen idean siirtämistä tahdin eri osille sekä kartuttaa soittajan rytminkäsittelyä (ks. nuottiesimerkki 15).

Nuottiesimerkki 15. Rhythmic displacement.

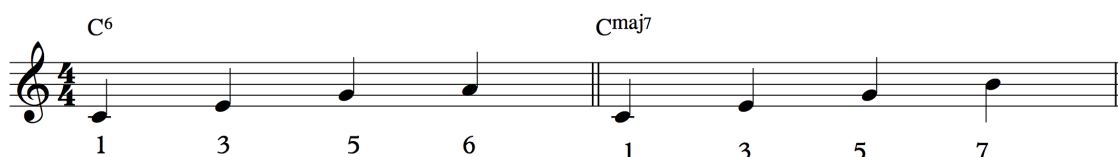
Jos rytmiset variaatiot tuntuvat hankalalta soittaa, kannattaa rytmit lukea ensin itselle metronomin tai rumpukoneen kanssa. Rytmien siirtämiseen on hyvä yhdistää kappaleen rakenteen mukaan harjoittelu ja aloittaa ensiksi siirtämään harjoitusta neljäsosalla ja siitä muokkaamaan sääntöä, kun harjoitukset alkavat tuntua liian tutuilta.

5 Nelisoinnut

5.1 Nelisointujen laadut

Nelisoinnut perustuvat kolmisointujen tavoin päällekkäisille intervalleille, mutta nelisoinnut koostuvat nimensä mukaisesti neljästä eri sävelestä. Nelisoinnut ovat jazz-musiikin harmonian perusta ja kivijalka. Nelisoinnut perustuvat kolmisoinnulle, johon lisätään joko pieni septimi (b7), suuri septimi (7) tai seksti (6). Nelisoinnut voidaan jakaa neljään tunnelmaltaan erilaiseen kategoriaan, jotka käydään seuraavaksi läpi. (Backlund 1983, 11.)

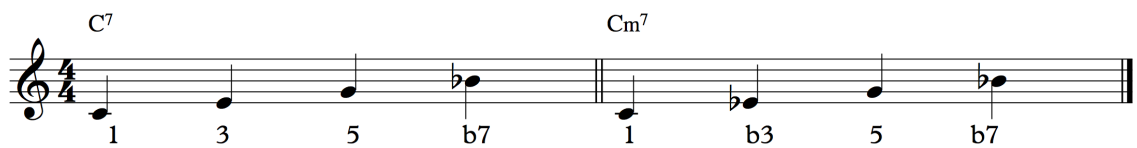
Ensimmäisenä esittelyvuorossa ovat duurisoinnut (C6 ja Cmaj7), joiden tonaliteetti on pysyä paikallaan, ja näitä sointuja kutsutaankin teholtaan toonikaksi. (ks. nuottiesimerkki 16). Useimmiten ne ovat jazz-kappaleiden tai osien lopussa esiintyviä sointutyyppejä. Nämä soinnut koostuvat numerosarjoista 1-3-5-6 ja 1-3-5-7. Nuotteina soinnut näyttävät seuraavalta:

Nuottiesimerkki 16. Nelisoinnut duurissa.

Duurinelisoinnut voidaan helposti vaihtaa molliksi muutamalla terssin laatu pieneen terssiin (b3). Mollisoinnut Cm6 ja Cmmaj7 edustavat paikallaan pysyvää olotilaa ja toimivat usein molllikappaleiden lopetussointuina.

Tunnelmaltaan paikallaan pysyvien sointujen vastakohtana toimivat dominanttiseptimisointu ja molliseptimisointu (C7 & Cm7) (ks. nuottiesimerkki 17). Soinnuilla on pyrkimys purkautua toiseen sointuun esimerkiksi C7-> Fmaj7.

Nuottiesimerkki 17. Nelisoinnut mollissa.

Näiden perinteisten sointujen lisäksi jazz-musiikissa vähennettyjen kvinttien lisäksi on myös vähennetty nelisointu, jolla tarkoitetaan dimisointua. Dimisoinnussa kvintin (b5) lisäksi on vähennetty septimi. Dimisointu muodoltaan koostuu pelkästään päällekkäisistä pienistä tersseistä (ks. nuottiesimerkki 18).

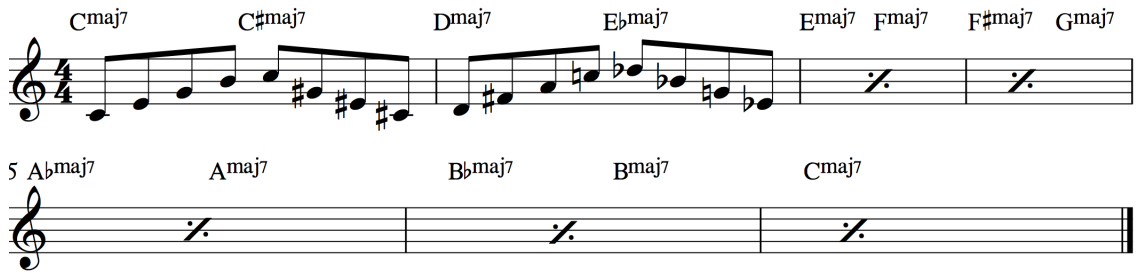
Nuottiesimerkki 18. Dimisointu.

5.2 Esimerkkejä nelisointujen varioimisesta

Nelisointujen varioimismahdollisuudet ovat laajemmat neljännen sävelen vuoksi. Varioimisen perustana voidaan kuitenkin pitää täysin samoja harjoituksia kuin kolmisointuharjoituksissa. Etenkin kappaleiden rakenteiden harjoittelu kuuluu jokapäiväiseen harjoittelurutiiniin.

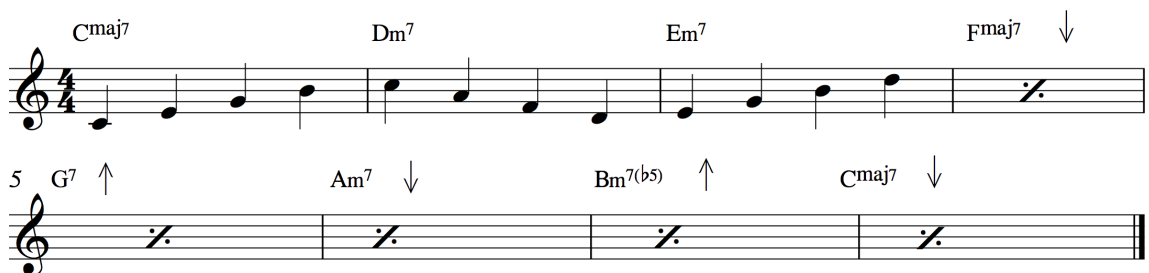
Teknisenä harjoituksena ensimmäisenä läpi käydään kaikki maj7-soinnut kromaattisesti. Esimerkissä (nuottiesimerkki 19) lähdetään Cmaj7 ylöspäin, josta pääsee kromaattisesti C#maj7-sointua alaspäin, ja näin ollen soinnut on helppo

käydä kaikki kromaattisesti läpi. Harjoitus kannattaa aloittaa myös esimerkiksi C#maj7:ista ylöspäin, minkä jälkeen tullaan Dmaj7:ista alaspäin.

Nuottiesimerkki 19. Maj7-soinnut kromaattisesti.

Sointutietämyksen kasvaessa harjoittelun myötä on hyvä alkaa yhdistelemään erilaisia sointuja toisiinsa. Säännöksi voidaan luoda esimerkiksi duuriasteikot ja lähteä etsimään sointuja sitä kautta. Ainoa sääntö seuraavassa harjoituksessa on, että käyttää saa vain kyseisen asteikon säveliä ja muodostaa sitä kautta soinnut (ks. nuottiesimerkki 20).

Nuottiesimerkki 20. Nelisoinnut duuriasteikon mukaan.

Kun hallitsee duuriasteikon mukaisen soinnutuksen, voi asteikon mukaista harjoitusta laajentaa esimerkiksi harmoniseen tai jazz-molliin. Sointuharjoitusten tarkoituksena on oppia soittamaan soinnut mistä tahansa soinnun äänestä ja muistamaan, mitä säveliä mihinkin sointuun kuuluu. Jo aiemmin kolmisointujen yhteydessä käydyn kappaleen rakenteen harjoittelu voi yhdistää myös nelisointuihin ja luoda siihen oman sääntönsä. Seuraavassa harjoituksessa voi itse valita miltä soinnun säveleltä haluaa lähteä. Tärkeintä on välttää suuret intervallit ja laskeutua seuraavalla tahdilla lähimpään sointusävelen (ks. nuottiesimerkki 21).

Kappaleena harjoituksessa on tunnettu jazz-standardi *Autumn Leaves* (1945), jonka säveltäjä on Joseph Kosma. (Wikipedia 2018). Kappale on erittäin tunnettu sointuharmonialtaan, ja useat saksofonistit ovat levyttäneet kappaleesta oman versionsa esimerkiksi Cannonball Adderley, Stan Getz, Paul Desmond.

Am7 D7 Gmaj7 Cmaj7

5 F#m7(b5) 3 B7 Em6

9 Fm7(b5) B7 Em6

13 Am7 D7 Gmaj7 Cmaj7

17 F#m7(b5) B7 Em7 D#7 D7 C#7

21 F#m7(b5) B7 Em6

Nuottiesimerkki 21. Autumn Leaves nelisoinnut.

Jos harjoitus tuntuu aluksi hankalalta, kannattaa valita pidempiä aika-arvoja ja siirtyä sitten kohti kahdeksasosia, kun sointuvaihdokset alkavat sujua taustanauhan tai rumpukoneen kanssa. Itselleen voi myös kirjoittaa ylös numerosarjoja helpottamaan hahmottamista: esimerkiksi ylläolevan harjoituksen (ks. nuottiesimerkki 21) alku menee näin: b3-b7-1-5-b7-b3-b7.

5.3 Arpeggiot saksofonistien sooloissa

Jazz-musiikissa pääpaino on improvisoidulla osuuksilla, jolloin solisti pääsee näyttämään teknistä ja solistista osaamistaan. Impovisointi käsitetään hetken mielijohteesta soitetuksi melodiaksi, vaikka sitä se ei todellakaan ole. Improvisointi on yhdistelmä teoriaa, sointuja, asteikoita ja kovaa harjoittelua

(JazzAdvice 2018). Melodian tulkitsemisen ja uuden melodian keksimisen lisäksi sooloihin on kautta aikojen sekoitettu myös sointuja arpeggio-muotoisina.

Seuraavaksi esittelen muutaman itselle mieleenjääneen soolon, joissa olen huomannut sointuarpeggioiden käytön käytännössä. Kaikki soolojen osat on kirjoitettu alttosaksofonistin näkökulmasta eb-vireisesti. Ensimmäisenä Dexter Gordonin legendaarinen Blue Bossa soolon osa (ks. nuottiesimerkki 22), jossa kohdalla 2:38 Gordon soittaa Cm7-sointua läpi sekä Cm7 että F7-tahdin.

Nuottiesimerkki 22. Dexter Gordon-Blue Bossa 2:38.

Seuraavassa esimerkissä alttosaksofonisti Kenny Garrett valmistelee fraasia triolikuviolla täysin nelisoinnun sävelin (ks. nuottiesimerkki 23). Kappale Like Sonny on John Coltranen kappale vuosilta 1958-1960 (Wikipedia 6.6.2018)

Nuottiesimerkki 23. Kenny Garrett-Like Sonny 3:16.

Pelkästään täydellisten arpeggiomuotoisten sointuharjoitusten käyttäminen sooloissa ei ole pitkälle vievää materiaalia melodisesti. Arpeggiosoinnuista kuitenkin saa paljon irti muuttamalla vain muutaman äänen (ks. nuottiesimerkki 24). Esimerkki on Kenny Garrettin soolosta, jossa on hyödynnetty arpeggioita muuttamalla viimeinen ääni sointuarpeggioon kuulumattomaksi ääneksi. Seuraavassa tahdissa F-sekä Ab7-sointu menevät täysin kolmisoinnun sävelin.

Nuottiesimerkki 24. Countdown 00:04

Kappale on John Coltranen teos vuodelta 1960, ja kyseinen soolon alku on Garrettin Purcuance 1996-vuoden levytykseltä.

6 Pohdinta ja yhteenveto

Haluan ehdottomasti pitää omassa lämmittelyrutiinissani sointujen harjoittelemisen mukana aina ja kehittää harjoituksia jatkossakin. Toivon, että opinnäytetöni antaa työkaluja myös muille saksofonisteille harmonian soittamiseen ja rutiininomaiseen harjoitteluun tekniikan suhteen. Tekniikka mielletään todella usein ikävänä ja pakollisena osana soittamista, vaikka se on kuitenkin asia, joka vie kappaleet aina uudelle tasolle. Soveltamalla jo annettuja harjoituksia soittaja saa mielekkyyttä ja omaa ajattelua mukaan soittoon, sekä jokainen voi löytää uusia tapoja soittaa samoja asioita.

Tämän opinnäytetyön tekeminen on antanut minulle itselleni enemmän kuin osasin kuvitella. Olen päässyt sisäistämään omaa harjoitteluani ja luomaan itselleni sekä muille pedagogista materiaalia, josta on varmasti iloa monelle pitkäksi aikaa.

Jatkoa ajatellen minulla on hyvä pohja jo luotuna, josta on helppo lähteä laajentamaan sointuja ja kirjoittamaan uusia harjoituksia ja tapoja soittaa sointuja. Haluaisin laajentaa sointuharjoituksia lisäten kromaattisia lähestymissäveliä harjoituksiin: näin harjoitellessaan soittaja pystyy luomaan itselleen jazz-musiikille tyypillistä kahdeksasosalinjaa.

Haluaisin ammentaa opinnäytetyöstäni mahdollisuuksien mukaan saksofonisteille oman työkalupakin, jossa päästäisiin pintaa syvemmälle tutkimaan harmoniaa ja sointujen harjoittelua. Hyviä suomenkielisiä sointuoppaita tai teknisiä oppaita saksofonisteille on tarjolla todella vähän, enkä haluaisi itse, että kielen ymmärtämättömyys ajaa pois hyvän materiaalin luota.

Lähteet

Backlund, K. 1983. Improvisointi pop/jazzmusiikissa, Helsinki: Warner/Chapell Music Finland.

Garrett, K. 1996. Pursuance, CD, Warner Bros recods

Gordon, D. 1977, Biting the apple, CD, SteepleChase productions aps, SCCD-31080

Heikkilä, P. & Halkosalmi, V.-M. 2008. Tohtori Toonika. Helsinki: Otava.

Jazz Advice. 2012. Is improvising really improvising.

<https://www.jazzadvice.com/is-improvising-really-improvising/> 3.6.2018

Music Theory academy. 2018. Themes and variations

<https://www.musictheoryacademy.com/understanding-music/theme-and-variations/> 9.6.2018

Tabell, M. 2010. Jazzmusiikin harmonia. Helsinki: Hakapaino

Siba musiikin teoria 1. 2018. Kolmimuunteisuus.

<http://www2.siba.fi/muste1/index.php?id=47&la=fi> 5.6.2018

Siba Afroimpro. 2018. Rhythmic displacement.

http://www3.siba.fi/afroimpro/en/rhythmic_displacement 6.6.2018

Sibeliusakatemia. 2018. Vähennetty nelisointu.

<http://www2.siba.fi/muste1/index.php?id=29&la=fi> 4.6.2018

Wikipedia. 2018. Autumn leaves.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Autumn_Leaves_\(1945_song\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Autumn_Leaves_(1945_song))
(7.6.2018)

Wikipedia. Like Sonny. 2018.

https://en.wikipedia.org/wiki/Like_Sonny 6.6.2018

Wikipedia. 2017. Permutation (music)

[https://en.wikipedia.org/wiki/Permutation_\(music\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Permutation_(music)) 9.6.2018